

Predavanje 9.

OBJEKTNO-ORIJENTISANO PROGRAMIRANJE

2024/25.

Agenda

Izuzeci

GREŠKE

- Tokom izvršavanja aplikacije javljaju se greške različitih nivoa ozbiljnosti.
- Pri pozivu nekog metoda, moguće je da dođe do različitih vrsta neregularnih stanja. Na primer:
 - prosleđeni argumenti nisu odgovarajući
 - problem internog stanja objekta kome je poruka poslata (nekonzistentne vrednosti polja)
 - greške na resursima ili podacima kojima metod manipuliše (npr. u fajlu ili mrežnoj adresi)
- Takve situacije mogu manje ili više uticati na tok izvršavanja programa, u svakom slučaju tok programa se razlikuje od regularnog, tj. predstavlja izuzetak od pravilnog.

Obrada grešaka

- Jedan način rukovanja takvim (izuzetnim) situacijama jeste proveravanje svih kritičnih uslova pre navodjenja dela koda koji može biti 'ugrožen' neproverenim greškama.

```
GET A FILENAME
OPEN THE FILE
IF THERE IS NO ERROR OPENING THE FILE
    READ SOME DATA
    IF THERE IS NO ERROR READING THE DATA
        PROCESS THE DATA
        WRITE THE DATA
        IF THERE IS NO ERROR WRITING THE DATA
            CLOSE THE FILE
            IF THERE IS NO ERROR CLOSING FILE
                RETURN
```

- Mana ovakvog rada jeste nečitak kod u kome se mešaju
 - provera uslova za regularan tok programa i obrada u slučaju neispunjenosti uslova
 - kod koji se izvršava pri regularnom radu

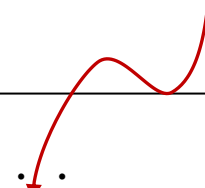
Razdvajanje regularnog koda od obrade izuzetnih situacija

Da bi obezbedili razdvajanje koda koji se izvršava kada program teče glatko od obrade 'neregularne' situacije objektni jezici uvode:

1. posebnu vrstu upravljačkog bloka – **try/catch/finally** i
2. poseban mehanizam obaveštavanja da se i šta desilo – instanciranjem objekata specijalnog tipa i njegovim prosleđivanjem onom delu koda koji je u stanju da ga "obrađi".

```
TRY TO DO THESE THINGS:  
    GET A FILENAME  
    OPEN THE FILE  
    READ SOME DATA  
    PROCESS THE DATA  
    WRITE THE DATA  
    CLOSE THE FILE  
    RETURN  
IF THERE WAS AN ERROR OPENING THE FILE THEN DO ...  
IF THERE WAS AN ERROR READING THE DATA THEN DO ...  
IF THERE WAS AN ERROR WRITING THE DATA THEN DO ...  
IF THERE WAS AN ERROR CLOSING THE FILE THEN DO ...
```

```
try {  
    . . .  
}  
catch (ExceptionType1 exceptionObject) {  
    // obrada izuzetka tipa 1  
}  
catch (ExceptionType2 exceptionObject) {  
    // obrada izuzetka tipa 2  
}  
finally {  
    . . .  
}
```


PRIMER – rešenje 1.

```
main() {  
    Ssluzba s; Prijava p;  
    . . .  
    s.ispraviOcenu(p,5);  
    . . .  
}
```

Pozivaoc nema nikakvo obaveštenje o tome da izmena nije izvršena u slučaju nevalidnog pokušaja.

```
class Ssluzba { . . .  
void ispraviOcenu(Prijava p,int nova){  
    p.ocenaIspravka(nova);  
}  
}
```

```
class Prijava{  
int ocena; Student s; Predmet p;  
. . .  
    void ocenaIspravka (int nova) {  
        if (p.ocena()>5 && nova>5 && nova<=10) {  
            p.setOcena(nova);  
        }  
    }  
}
```

PRIMER – rešenje 2.

```
main() {  
    Ssluzba s; Prijava p;  
    . . .  
    if (s.ispraviOcenu(p,5))  
        // nastavi dalje  
    else // obradi situaciju  
    . . .  
}
```

Uvesti povratnu vrednost za metod, pa je onda ispitivati pri pozivu f-je. U tom slučaju se regularan od neregularnog koda razdvaja po if/else granama. evalidnog pokušaja.

```
class Ssluzba { . . .  
    bool ispraviOcenu(Prijava p,int nova){  
        return p.ocenaIspravka(nova);  
    }  
}
```

```
class Prijava{  
    int ocena; Student s; Predmet p;  
    . . .  
        bool ocenaIspravka (int nova) {  
            if (p.ocena()>5 && nova>5 && nova<=10) {  
                p.setOcena(nova);  
                return true;  
            }  
            else return false;  
        }  
    }  
}
```

PRIMER - Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom IZUZETKA – PRIMER

```
main() {  
    Ssluzba s; Prijava p;  
    . . .  
    s.ispraviOcenu(p,5);  
    . . .  
}
```


PRIMER - Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom IZUZETKA – PRIMER

```
class Ssluzba { . . .  
void ispraviOcenu(Prijava p,int nova){  
try { // NADGLEDAJ REGION  
    . . .  
    p.ocenaIspravka(nova);  
    . . .  
}  
catch(Greska g) {  
    // obrada greske  
}  
//DEO KODA KOJI SE IZVRSAVA BEZ OBZIRA NA TRY/CATCH  
}  
}
```

```
main() {  
    Ssluzba s; Prijava p;  
    . . .  
    s.ispraviOcenu(p,5);  
    . . .  
}
```

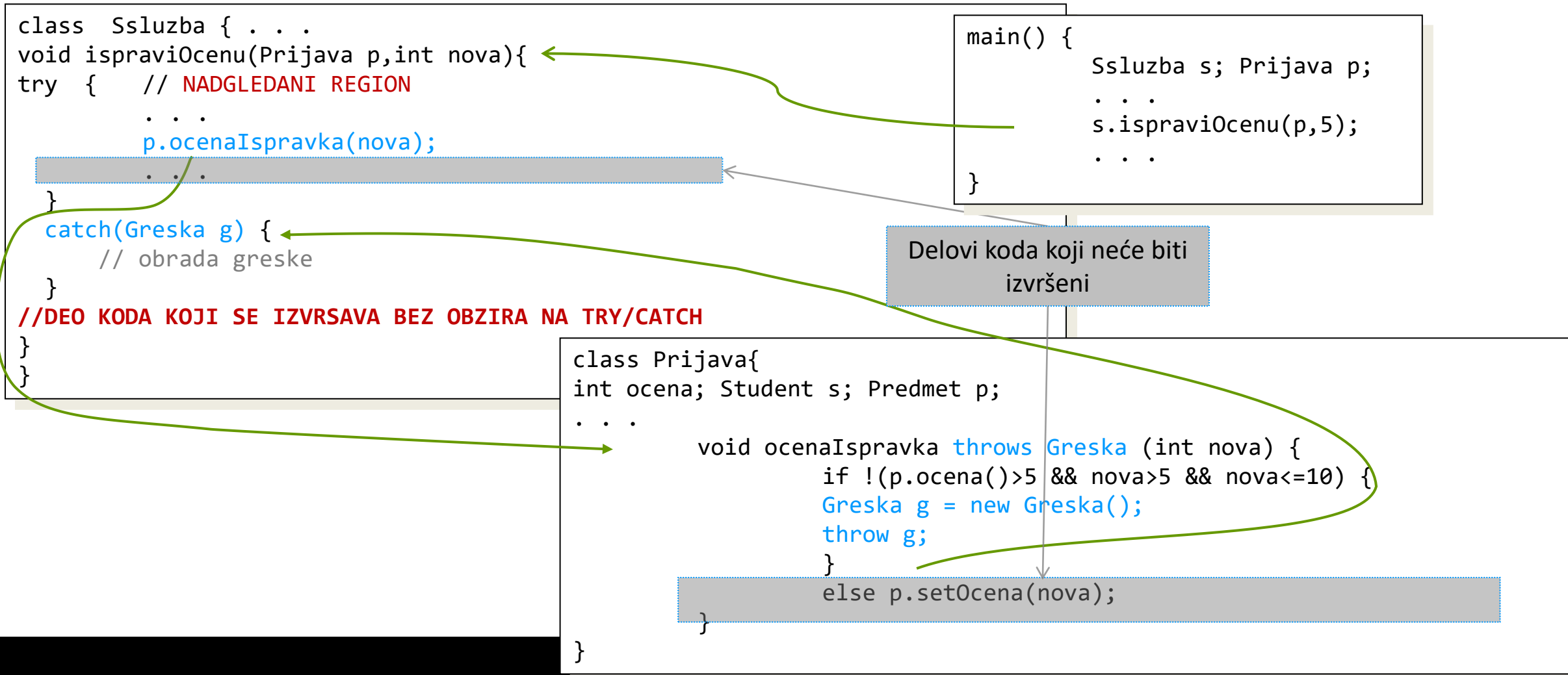
PRIMER - Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom IZUZETKA – PRIMER

```
class Ssluzba { . . .  
void ispraviOcenu(Prijava p,int nova){  
try { // NADGLEDAJ REGION  
    . . .  
    p.ocenaIspravka(nova);  
    . . .  
}  
catch(Greska g) {  
    // obrada greske  
}  
//DEO KODA KOJI SE IZVRSAVA BEZ OBZIRA NA TRY/CATCH  
}  
}
```

```
main() {  
    Ssluzba s; Prijava p;  
    . . .  
    s.ispraviOcenu(p,5);  
    . . .  
}
```

```
class Prijava{  
int ocena; Student s; Predmet p;  
. . .  
void ocenaIspravka throws Greska (int nova) {  
    if !(p.ocena()>5 && nova>5 && nova<=10) {  
        Greska g = new Greska();  
        throw g;  
    }  
    else p.setOcena(nova);  
}  
}
```

PRIMER - Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom IZUZETKA – PRIMER

Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom koncepta IZUZETAKA

Ko obaveštava?

Metod tokom čijeg izvršavanja se desila izuzetna situacija, a koja zahteva drugačije ponašanje pozivaoca.

Kako obaveštava?

Generiše **objekat** specijalnog tipa (tipa **IZUZETKA**) i **baca ga**, tj. prosleđuje ga komandi **throw**.

Ko preuzima obaveštenje?

throw JVM izvršava tako što preusmerava izvršavanje programa na deo koda koji je naveden u bloku za obradu odgovarajućeg tipa izuzetka, tj. za **prihvatanje objekata** odgovarajućeg tipa (**catch** blok).

Koji je to specijalni tip objekta?

Objekat kojim se opisuje greška ne može pripadati proizvoljnoj klasi. Klasa kojoj objekat pripada **mora da se nađe u lancu nasleđivanja klase Throwable**, jer sam Javin kompajler vrši proveru tipa objekta pri prevođenju **throw** komande.

Šta je sa nenadgledanim delom koda (van **try** bloka)?

Ako dodje do bilo kakve greške van nadgledanog regiona, sigurno je da metod u kom se greška desila neće istu zbrinuti, već će greška biti **delegirana njegovom pozivaocu**.

Pojednostavljen model obrade grešaka upotrebom koncepta IZUZETAKA

Zašto se neobrađen izuzetak po automatizmu prosleđuje pozivaocu?

Zato što izuzetak, ako je već generisan, mora da bude obrađen. Njegovo bacanje izaziva neregularan završetak metoda u kome se javio, pa aplikacija mora da ima predviđenu reakciju na takvu situaciju.

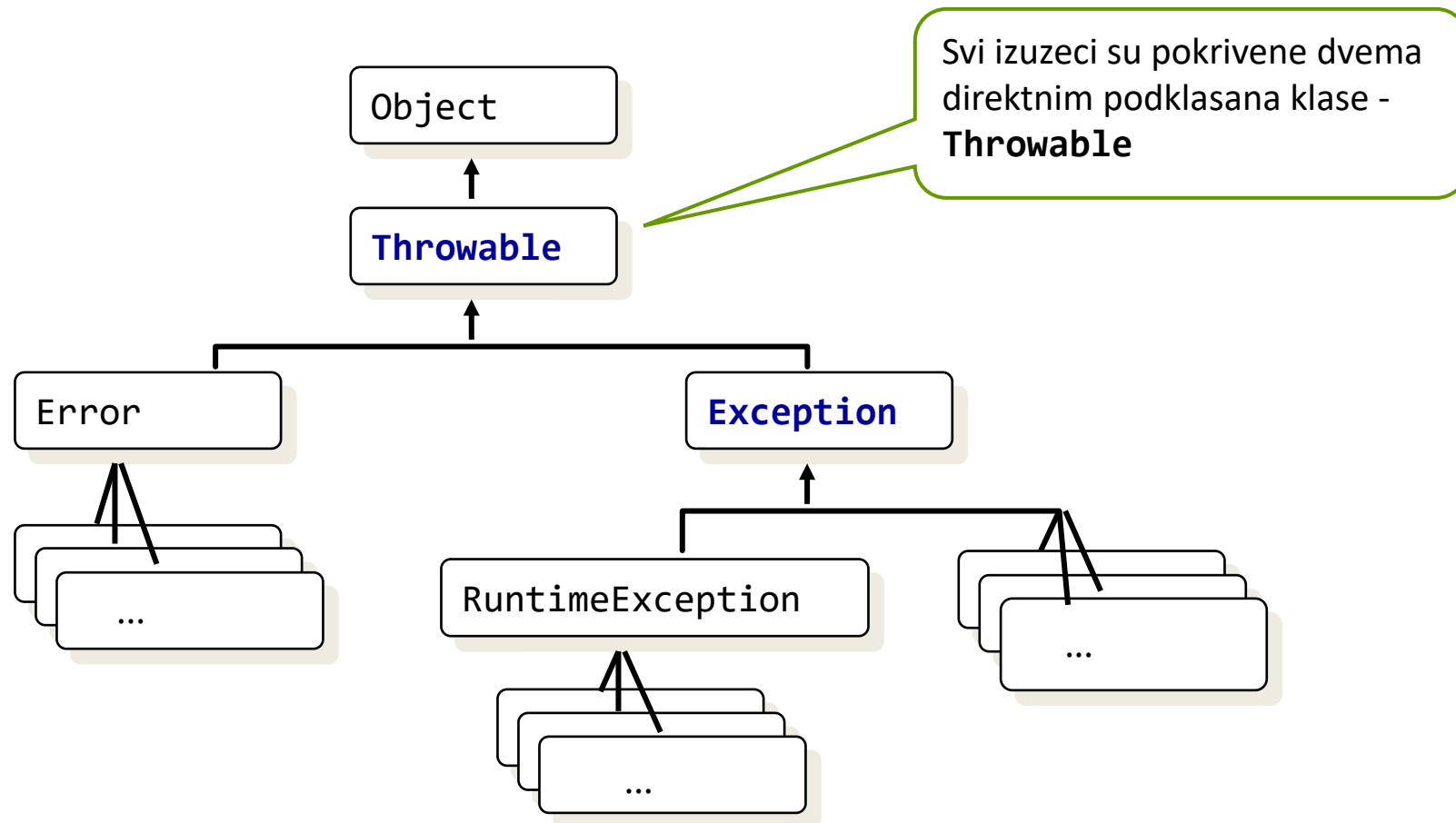
Ako izuzetak ne obradi prvi metod kome je izuzetak prosleđen, onda se izuzetak delegira dalje, tj. njegovom pozivaocu (sve do `main()` metoda).

PRIMER 1. komentar

Klasa Prijava ima predviđen metod prepravke ocene, ali samo u slučaju da u prijavi piše da je student položio i ako je nova ocena između 6 i 10, tj. Ako se ne menja status 'položenosti' ispita. U suprotnom se metod u kom se poziva prepravka ocene obaveštava o tome da ispravka ocene nije obavljena tako što se baca izuzetak.

Dakle, neuspešna ispravka je logički svrstana u izuzetak i to u funkcionisanju pozivaoca. Sama prijava ne zavisi od toga, tj. Ona se brine o konzistentnosti svoga stanja, a onoga koji je pokušao da je u nekonzistentno stanje dovede, obaveštava o neuspehu njegove akcije. Da li će i kako pozivač reagovati nije briga prijave, već onoga ko izuzetak treba da uhvati.

Tipovi izuzetaka u Javi

Izuzeci tipa `Error`

- Predstavljaju izuzetke za koje se ne očekuje da ih hvata korisnik.
- Tri direktne podklase klase `Error`:
 - **`ThreadDeath`**: baca se kada se namerno zaustavi nit u izvršavanju. Kada se ne uhvati završava nit, a ne program.
 - **`LinkageError`**: ozbiljne greške unutar klasa u programu (nekompatibilnosti među klasama, pokušaj kreiranja objekta nepostojeće klase)
 - **`VirtualMachineError`** – JVM greška

Izuzeci tipa **Exception** i, posebno, **RuntimeException**

- Za skoro sve izuzetke koji su obuhvaćeni potklasama klase **Exception** potrebno je uključiti kod za njihovu obradu ili program neće proći kompajliranje, tj. **prevodilac NE DOZVOLJAVA njihovo ignorisanje.**
- **RuntimeException** izuzeci se tretiraju drugačije, jer se u njih najčešće svrstavaju izuzeci koji se pojavljuju kao posledica ozbiljnijih grešaka u kodu, čija obrada ne bi mogla ništa značajno promeniti. **Prevodilac dozvoljava njihovo ignorisanje.**
- Neke potklase klase **RuntimeException**:
 - **ArithmeticException**: neispravan rezultat aritmetičke operacije poput dijeljenja nulom.
 - **IndexOutOfBoundsException**: indeks koji je izvan dozvoljenih granica za objekat poput niza, stringa ili vektora.
 - **NegativeArraySizeException**: upotreba negativnog indeksa niza.
 - **NullPointerException**: poziv metoda ili pristup podatku članu null objekta.
 - **ArrayStoreException**: pokušaj dodeljivanja reference pogrešnog tipa elementu niza.
 - **ClassCastException**: pokušaj kastovanja objekta neodgovarajućeg tipa.

Proveravani i neproveravani izuzeci

Na osnovu toga da li prevodilac insistira njihovom proveravanju ili ne, izuzeci se dele u dve grupe:

- **proveravani izuzeci (checked)**

Oni koji su izvedeni iz klase `Exception` i svi koji **nisu u lancu `RuntimeException`** klase.

- Ako metoda baca neki proveravani izuzetak, poziv te metode mora da bude uokviren try-catch blokom koji hvata taj izuzetak, a metoda mora da bude označena ključnom reči `throws` i nazivom klase izuzetka koji baca.

- **neproveravani izuzeci (unchecked)**

Oni koji su izvedeni iz `RuntimeException`.

Klase koje su navedene u tabeli Javinih predefinisanih izuzetaka, uglavnom, **nasleđuju klasu `RuntimeException`** pa pripadaju grupi neproveravanih izuzetaka.

- Ako metoda baca neki neproveravani izuzetak, poziv te metode može, ali ne mora biti uokviren try/catch blokom koji hvata taj izuzetak.

Neproveravani izuzetak - primer

```
public class Izuz extends RuntimeException{
    ...
}
public class KK {
    public void gr(int k) {
        if (k==0) throw new Izuz();
        // regularno ponasanje metoda
    }
}
public class TestIzuz {
    public static void main(String args[]) {
        KK k=new KK();
        k.gr(0);
        System.out.println("Regularan kraj programa!");
    }
}
```

U ovom primeru bačeni izuzetak nije obrađen, pa će program završiti sa radom pre ispisa
Regularan kraj programa!

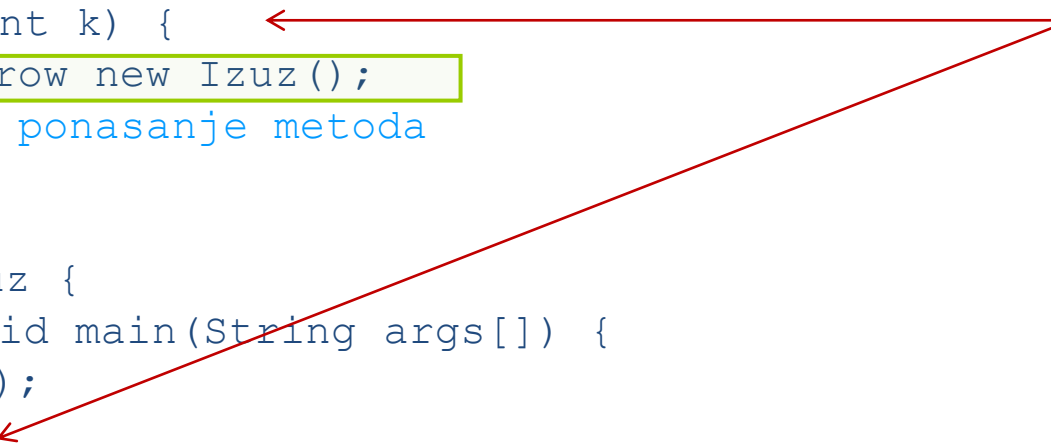
Proveravani izuzetak - primer

```
public class Izuz extends Exception{
    ...
}
public class KK {
    public void gr(int k) {
        if (k==0) throw new Izuz();
        // regularno ponasanje metoda
    }
}
public class TestIzuz {
    public static void main(String args[]) {
        KK k=new KK();
        k.gr(0);
        System.out.println("Regularan kraj programa!");
    }
}
```

Proveravani izuzetak - primer

```
public class Izuz extends Exception{
    ...
}
public class KK {
    public void gr(int k) {
        if (k==0) throw new Izuz();
        // regularno ponasanje metoda
    }
}
public class TestIzuz {
    public static void main(String args[]) {
        KK k=new KK();
        k.gr(0);
        System.out.println("Regularan kraj programa!");
    }
}
```

Dve greške koje
registruje kompajler

Proveravani izuzetak - primer

```
public class Izuz extends Exception{
    ...
}
public class KK {
    public void gr(int k) throws Izuz{
        if (k==0) throw new Izuz();
        // regularno ponasanje metoda
    }
}
public class TestIzuz {
    public static void main(String args[]) {
        KK k=new KK();
        try {
            k.gr(0);
        }
        catch(Izuz o) {
            // obrada situacije u kojoj k.gr() nije izvršen na očekivan način
        }
        System.out.println("Regularan kraj programa!");
    }
}
```

Proveravani izuzetak - primer

```
public class Izuz extends Exception{
    ...
}
public class KK {
    public void gr(int k) throws Izuz{
        if (k==0) throw new Izuz();
        // regularno ponasanje metoda
    }
}
public class TestIzuz {
    public static void main(String args[]) {
        KK k=new KK();
        try {
            k.gr(0);
        }
        catch(Izuz o) {
            // obrada situacije u kojoj k.gr() nije izvršen na očekivan način
        }
        System.out.println("Regularan kraj programa!");
    }
}
```

Obavezan throws

Obavezan
try/catch

U ovom primeru bačeni izuzetak je uhvaćen, pa će program nastaviti nakon catch-a dalje i ispisati Regularan kraj programa!

Proveravani izuzeci - dodatak

- Java je **striktna u forsiranju proverenih izuzetaka**. Ako se pozove metod koji navodi izuzetak u njegovoj `throws` klauzuli postoje 3 mogućnosti:

1. uhvatiti i obraditi izuzetak

```
try {  
    // Code that originates an arithmetic exception  
}  
catch (ArithmeticException e) {  
    // Deal with the exception here  
}
```

2. uhvaćeni izuzetak proslediti pozivaocu

```
try {  
    // Code that originates an arithmetic exception  
}  
catch (ArithmeticException e) {  
    // Deal with the exception here  
    throw e;    // Rethrow the exception to the calling program  
}
```

3. uhvatiti izuzetak, generisati sopstveni i baciti ga pozivaocu

```
try {  
    // Code that originates an arithmetic exception  
}  
catch (ArithmeticException e) {  
    // Deal with the exception here  
    throw new SomeNewEception();  
    // Rethrow the exception  
}
```

NAPOMENA

- Legalno je baciti izuzetke koji su izvedeni iz izuzetaka navedenih u throws klauzuli.

```
public class KK {  
    public void gr(int k) throws Izuz{  
        if (k==0) throw new NulaArgument();  
        // regularno ponasanje metoda  
    }  
}  
public class NulaArgument extends Izuz{  
    ...  
}
```


Obrada izuzetaka i višestruki **catch** blokovi

- U delu **try/catch** bloka

```
    catch (ExceptionType1 identifier) {  
        // ...  
    }
```

kod koji obrađuje izuzetak se poziva za **ExceptionType1** ili bilo koju njegovu podklasu.

- Ako je u nekom **try/catch** bloku navedeno nekoliko **catch** blokova sa nekoliko tipova izuzetaka u istoj klasnoj hijerarhiji, potrebno je blokove postaviti tako da se prvo hvata izuzetak najniže podklase, pa redom prema najvišoj superklasi.

// neispravna sekvenca catch blokova

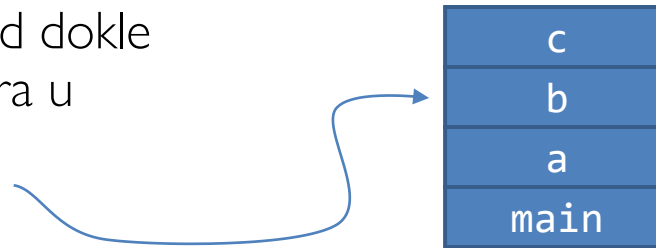
// neće se prevesti

```
try {  
    // try block code  
} catch(Exception e){ ... }  
    catch(ArithmeticException e){ ... }
```

Lanac hvatanja izuzetka i *call stack*

Pretpostavimo da se u **main()** metodu u nekom trenutku poziva metod **a()** u kome se poziva metod **b()**, a u njemu metod **c()**.

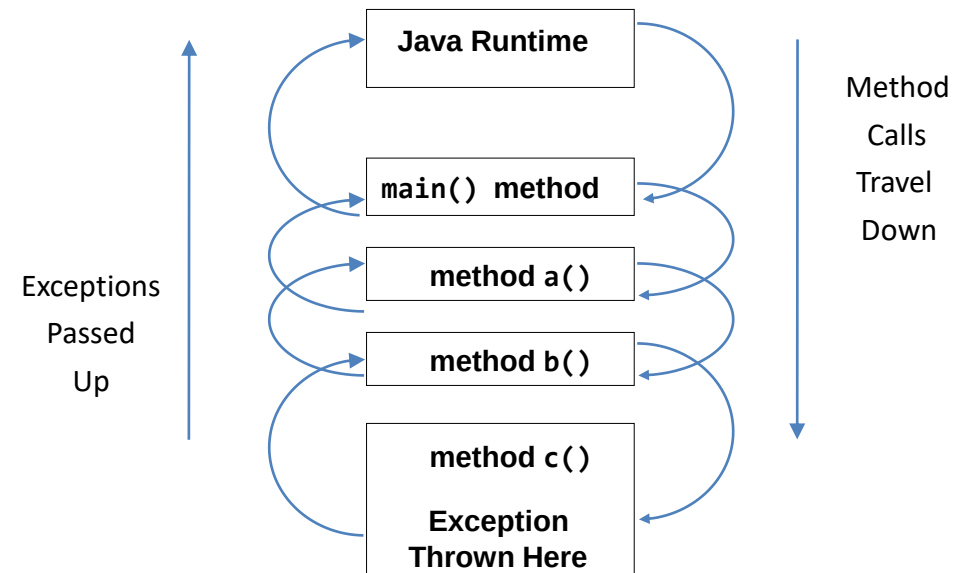
O čitavom lancu pozivanja i o tome koji je metod dokle stigao sa izvršavanjem vodi računa JVM. Struktura u kojoj beleži lanac pozivanja se naziva **call stack**.

Lanac hvatanja izuzetka i *call stack*

Zahvaljujući call stack-u JVM zna koja je prva naredna komanda koja treba da bude izvršena nakon regularnog završetka nekog pozvanog metoda ili kome treba da prosledi generisani izuzetak u slučaju neregularnog završetka pozvanog metoda.

Ako JVM ne uspe ni u jednom metodu na call stack-u da pronađe obradu izuzetka program prekida rad.

Exception objekti

Klasa **Throwable** je bazna klasa za sve Java izuzetke i ima:

podatke

Poruku (**message**) (koja se inicijalizuje u konstruktoru)

Zapis o call steku (**execution stack**) u trenutku kada je izuzetak kreiran (pun naziv svih pozvanih metoda, plus broj linije u kojoj se poziv dogodio)

dva public konstruktora

default konstruktor

konstruktor koji prihvata argument tipa String (tu može biti smeštena informacija o prirodi greške)

public metode koje omogućavaju pristup zapisu poruka i steka:

getMessage() - Vraća sadržaj poruke (null za većinu predefinisanih klasa)

printStackTrace() - Ispis poruka i steka na standardni izlaz

printStackTrace(PrintStream s)

fillInStackTrace() - ažurira zapis steka za mesto gdje se poziv iste obavlja; koristi se kada se ponovo baca izuzetak da bi se ažurirao zapis steka kada je ponovo bačena (korisno kod bacanja sopstvenih izuzetaka)

```
e.fillInStackTrace();
```

```
throw e;
```

Definisanje novih izuzetaka

- Dva osnovna razloga:
 - Dodavanje informacije kada se dogodi neki standardni izuzetak
 - Greška koja se događa u vašem kodu zaslužna novog tipa izuzetka

- Kako?

```
// exception class - minimalna definicija
public class DreadfulProblemException extends Exception
{
    // Konstruktori
    public DreadfulProblemException(){ } // Default constructor
    public DreadfulProblemException(String s) {
        super(s); // Call the base class constructor
    }
}
```

- Šta još dodati?
 - druge konstruktore
 - varijable instance za čuvanje dodatnih informacija
 - pristupne metode za varijable instance s dodatnim informacijama

finally blok

- Koristi se za pospremanje (clean-up)
- Asociran s određenim try blokom (kao i catch blok)
- Može se koristiti i s try blokom koji sadrži kod koji ne baca nikakav izuzetak:
 - za kod s višestrukim break ili return elementima,
 - vrednosti koje vratimo s return u finally bloku će pregaziti bilo koji return izvršen u try bloku.

finally blok

```
int metod() {  
    try {  
        //...  
        return 1;  
    }  
    finally {  
        return 2;  
    }  
    // nedohvatljiv deo koda, kompajler ne bi dozvolio  
}
```

finally blok

```
int metod() {  
    try {  
        // ...  
        return 1;  
    }  
    finally {  
        return 2;  
    }  
    // nedohvatljiv deo koda, kompajler ne bi dozvolio  
}
```

Metod iz primera vraća 2.